

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

© 2026 ХОХЛОВ М. В.

УДК 338.48-6:719(477)
JEL: Q01; Z11; Z32

Хохлов М. В. Методичні засади оцінювання потенціалу розвитку спеціалізованих видів туризму в контексті збереження культурної спадщини

Актуальність дослідження зумовлена тим, що поширені підходи до оцінювання туристичного потенціалу здебільшого фіксують ресурсну забезпеченість, ринкову привабливість та інфраструктурну готовність території, але недостатньо враховують межі туристичного використання культурної спадщини. Мета статті полягає в розробленні методики оцінювання потенціалу розвитку подієвого туризму в Україні, у якій збереження матеріальної та нематеріальної спадщини є обов'язковою умовою реалізації туристичних можливостей. Використано системний аналіз, порівняння, узагальнення, типологізацію, декомпозицію та багатокритеріальний підхід. Інформаційну базу сформовано з актуальних наукових публікацій 2021–2026 рр., присвячених подієвому та культурному туризму, оцінюванню туристичного потенціалу, управлінню спадщиною і сталому розвитку дестинацій. Запропоновано розглядати подієво-спадковий комплекс як прикладну одиницю оцінювання та сформовано систему з 7 блоків і 28 базових індикаторів. Методика передбачає нормування показників, визначення ваг, розрахунок інтегрального індексу базового потенціалу, коефіцієнта збереження спадщини та індексу відповідального потенціалу. Для ситуацій, у яких високі показники попиту чи економічного ефекту поєднуються з критичними ризиками для автентичності, участі носіїв або фізичного стану спадщини, запроваджено некомпенсаційне «охоронне veto». Розроблено п'ятирівневу шкалу інтерпретації та алгоритм застосування методики на рівні регіонів і територіальних громад України. Наукова новизна полягає в поєднанні інтегрального оцінювання з обов'язковим охоронним фільтром та розмежуванні довгострокового потенціалу і поточної допустимості проведення події. Практична цінність полягає у можливості використання методики для відбору проєктів, визначення допустимого масштабу подій, формування дорожніх карт розвитку та моніторингу культурних, економічних і просторових наслідків.

Ключові слова: спеціалізований туризм; подієвий туризм; туристичний потенціал; культурна спадщина; нематеріальна культурна спадщина; багатокритеріальне оцінювання; сталий розвиток; територіальна громада.

Табл.: 4. Формул.: 3. Бібл.: 19.

Хохлов Максим Володимирович – аспірант, Київський університет культури (вул. Євгена Коновальця, 36, Київ, 01042, Україна)

E-mail: max.khokhlov98@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4774-2999>

UDC 338.48-6:719(477)
JEL: Q01; Z11; Z32

Khokhlov M. V. Methodological Foundations for Assessing the Development Potential of Specialised Types of Tourism in the Context of Cultural Heritage Preservation

The relevance of the study stems from the fact that widely used approaches to tourism-potential assessment primarily describe resource availability, market attractiveness and infrastructure readiness, while the limits imposed by cultural heritage preservation are often treated as secondary constraints. The aim of the article is to elaborate a methodology for assessing the development potential of event tourism in Ukraine in which the preservation of tangible and intangible cultural heritage is a mandatory condition for the realisation of tourism opportunities. The study applies system analysis, comparison, generalisation, typologisation, decomposition and a multi-criteria approach. The evidence base comprises recent academic publications from 2021–2026 addressing event and cultural tourism, tourism-potential assessment, heritage management and sustainable destination development. The proposed applied unit of assessment is an event–heritage complex that combines an event, its cultural resource, the place, heritage bearers, organisers, service infrastructure and target audiences. The methodology includes indicator normalisation, weighting, calculation of a basic potential index, a heritage-preservation coefficient and a responsible-potential index. To prevent strong market or economic performance from compensating for critical losses of authenticity, exclusion of heritage bearers or an unacceptable condition of the heritage asset, a non-compensatory 'heritage veto' is introduced. A five-level interpretation scale and an implementation procedure for Ukrainian regions and territorial communities are proposed. The scientific novelty lies in combining integral assessment with a mandatory preservation filter and in distinguishing long-term development potential from the current admissibility of holding an event. The practical value of the methodology is its potential use in project selection, determining an acceptable event scale, preparing development roadmaps and monitoring cultural, economic and spatial effects.

Keywords: specialised tourism; event tourism; tourism potential; cultural heritage; intangible cultural heritage; multi-criteria assessment; sustainable development; territorial community.

Tabl.: 4. Formulae: 3. Bibl.: 19.

Khokhlov Maksym V. – Postgraduate Student, Kyiv University of Culture (36 Yevhena Konovaltsia Str., Kyiv, 01042, Ukraine)

E-mail: max.khokhlov98@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4774-2999>

ВСТУП

Спеціалізовані види туризму розвиваються там, де загальна туристична пропозиція набуває чіткої мотиваційної основи: події, гастрономія, ремесла, релігійні практики, індустриальна історія, музика, література, військово-історична пам'ять або інші культурно зумовлені інтереси. Для України така спеціалізація має особливе значення. Вона дає змогу формувати туристичний продукт не лише навколо найбільш відомих центрів, а й на рівні малих міст, сіл та територіальних громад, де культурна спадщина часто залишається недооціненою або представлена фрагментарно. Подієвий туризм у цьому контексті є одним із найбільш гнучких інструментів: подія може об'єднати місце, традицію, локальних виробників, музеї, пам'ятку, творчі колективи та туристичний сервіс у цілісний досвід.

Водночас сама наявність фестивалю, ярмарку, історичної реконструкції чи мистецької події ще не свідчить про сформований потенціал для розвитку. Частина заходів залишається локальною культурною практикою без туристичного ефекту; інші приваблюють відвідувачів, але майже не пов'язані з місцевою спадщиною; окремі події створюють короткостроковий попит, проте не залишають економічного чи культурного результату для громади. Можлива й протилежна ситуація, коли комерційно успішний івент поступово витісняє носіїв традиції, стандартизує зміст, перетворює обряд або ремесло на декорацію та посилює навантаження на історичне середовище. Саме тому оцінювання потенціалу має відповідати не лише на питання «чи можна залучити більше туристів», а й на питання «що саме буде збережено, хто контролюватиме інтерпретацію спадщини та які наслідки матиме масштабування».

У сучасних дослідженнях подієвий туризм розглядається одночасно як мотивація до подорожі, інструмент просування дестинації, форма споживання туристичної послуги та спеціалізований вид туризму [1]. Українські автори наголошують на різноманітності подій за тематикою, масштабом, тривалістю, складом учасників і типом організатора [1; 4]. Інвентаризація фестивалів Закарпаття показала, що аналіз лише календаря заходів недостатній: важливими є їхня географія, сталість проведення, зміст, організаційний рівень і зв'язок з локальною культурою [2]. Отже, методика оцінювання має поєднати ресурсний, продуктовий, ринковий, соціальний та охоронний виміри.

Актуальність проблеми посилюється воєнними ризиками. Для частини територій України туристична діяльність обмежена або неможлива,

окремі культурні об'єкти пошкоджено, а звичні мережі організаторів, майстрів, виконавців і музейних працівників порушені. Наукові дослідження фіксують потребу в системному моніторингу ушкоджень культурної спадщини та використанні цифрових інструментів для її документування [14]. У таких умовах безпека, адаптивність формату, цифрове резервування матеріалів і здатність події відновлюватися після перерви стають повноцінними складниками туристичного потенціалу, а не зовнішніми обставинами. У цьому ж контексті стійкість туристичних дестинацій під час війни потребує розмежування довгострокових можливостей розвитку та поточної допустимості туристичної активності [16].

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ ТА АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Останні п'ять років позначені переходом від вузького розуміння туристичного потенціалу як сукупності ресурсів до багатовимірного оцінювання, яке враховує управління, інтереси громади, стійкість, стан спадщини та наслідки туристичного використання. У дослідженнях подієвого туризму увага зосереджена на його базових характеристиках [1], інвентаризації фестивальних практик [2], типології запланованих заходів і різноспрямованості їхніх соціальних, економічних та екологічних ефектів [3], а також на ролі подій у просторовому розвитку та брендингу територій [4]. Фестивалі розглядаються також як середовище розвитку креативних індустрій, у якому культурна спадщина набуває сучасних форм представлення [5].

Міжнародний науковий доробок розвиває кілька важливих для цієї статті напрямів.

По-перше, досліджується взаємодія події та спадщини. На прикладі історичної реконструкції Dymarki Świętokrzyskie доведено, що подія, побудована на археологічно та історично підтвердженому змісті, здатна стати самостійною туристичною атракцією, підтримати локальну індустрію спадщини й водночас посилити інтерес до місця [8].

По-друге, наголошується на ролі місцевої громади, носіїв знань і міжсекторної співпраці. Дослідження нематеріальної спадщини в сільських територіях показує, що її туристична актуалізація є сталою лише тоді, коли місцеві актори беруть участь у створенні продукту, а професійна інтерпретація поєднується з культурною відповідальністю [9].

По-третє, сформувався індикаторний підхід до оцінювання культурного туризму. Д. А. Єлінчич запропонувала показники впливу культурних і креативних індустрій на життєздатність спадщини, економіку, інтерпретацію, участь грома-

ди та управління відвідувачами [7]. М. Зубіага та співавтори розробили порівняльну рамку сталого культурного туризму, до якої включено економічні, соціальні, культурні, екологічні та резильєнтні виміри [12]. Бібліометричний аналіз сучасних досліджень підтверджує, що проблематика культурної спадщини дедалі тісніше поєднується зі сталим розвитком, управлінням дестинаціями, автентичністю й участю спільнот [13].

По-четверте, поширюються багатокритеріальні методи. Методика інвентаризації та оцінювання природної й культурної спадщини О. Чамс-Антурі та співавторів поєднує польове обстеження, опитування місцевих учасників, оцінку стану збереження та ринкової релевантності [15]. Інтегрована нечітка модель Q. Тіан та співавторів демонструє можливість визначення ваг критеріїв і ранжування культурно-туристичних територій за умов неповноти та суб'єктивності експертних суджень [17]. У 2026 р. також запропоновано багатокритеріальну систему підтримки рішень для стратегічного планування сталого культурного туризму, що підтверджує доцільність переходу від описових переліків до формалізованих моделей [19].

Окрема група праць стосується ризиків фестивалізації спадщини міст. Z. M. Jones застерігає, що події можуть не лише популяризувати спадщину, а й концентрувати потоки, посилювати туристифікацію та відривати культурну програму від довгострокової стратегії міста [10]. Водночас за належного управління вони здатні розподіляти потоки поза перевантаженими центрами, актуалізувати складні або недооцінені пласти спадщини та залучати жителів до визначення культурних смислів. Дослідження використання індустріальної спадщини у програмі «Європейська столиця культури» також показує, що тимчасова активація об'єкта має цінність лише тоді, коли переходить у довгострокове переосмислення, повторне використання та включення до стратегії розвитку [18].

Попри значний науковий доробок, залишається недостатньо опрацьованим питання про те, як одночасно виміряти туристичну привабливість події та допустимість її розвитку з позиції збереження спадщини. Більшість моделей є компенсаційними: низький бал за культурним або екологічним критерієм може бути перекритий високою відвідуваністю, доступністю чи доходом. Для спадщини такий підхід є ризикованим, адже втрата автентичності, усунення носіїв традиції або фізичне пошкодження об'єкта не компенсуються збільшенням туристичного потоку. Ця методична прогалина визначила напрям дослідження.

МЕТА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є обґрунтування та розроблення методики оцінювання потенціалу розвитку подієвого туризму в Україні, яка поєднує ринково-туристичні можливості території з обов'язковою перевіркою відповідності майбутнього розвитку завданням збереження культурної спадщини.

Для досягнення мети використано методи системного аналізу, порівняння, узагальнення, типологізації та декомпозиції. Методичну конструкцію сформовано шляхом синтезу сучасних індикаторних підходів до сталого культурного туризму [7; 12], методів інвентаризації й оцінювання спадщинних ресурсів [15], багатокритеріального аналізу [17; 19] та досліджень взаємодії подій із матеріальною і нематеріальною спадщиною [8–10; 18]. Прикладною одиницею оцінювання запропоновано вважати не адміністративну територію загалом і не окрему подію у відриві від місця, а «подієво-спадщинний комплекс» – стійке поєднання події, культурного ресурсу, простору проведення, носіїв культурної практики, організаторів, сервісної інфраструктури та цільових аудиторій. Інформаційну базу становлять 19 наукових публікацій 2021–2026 рр.; до відбору включалися праці, безпосередньо пов'язані з подієвим і культурним туризмом, оцінюванням туристичного потенціалу, управлінням спадщиною, багатокритеріальними моделями та стійкістю дестинацій.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У межах дослідження потенціал розвитку подієвого туризму визначено як здатність території створювати й відтворювати конкурентоспроможні події продукти, що мотивують туристичні переміщення, генерують довгострокові вигоди для громади та не знижують культурної цінності, автентичності й життєздатності спадщини, на якій вони ґрунтуються. У цьому визначенні принциповими є три моменти.

По-перше, потенціал відрізняється від фактичного результату. Висока відвідуваність у конкретному році може бути наслідком випадкової медійної уваги, безкоштовного входу або участі популярного виконавця. Натомість потенціал передбачає відтворюваність результату: наявність команди, партнерств, фінансування, зрозумілої культурної концепції, спроможності приймати відвідувачів і механізму навчання на основі попереднього досвіду.

По-друге, подія оцінюється разом із культурною основою. Наприклад, фестиваль локальної кухні не може вважатися спадщинним лише через

наявність страв у програмі. Потрібно встановити, чи підтверджено локальне походження практики, чи залучено носіїв рецептурних знань, чи пояснюється контекст, чи не підмінено традиційний зміст універсальним ярмарковим набором. Аналогічно історична реконструкція потребує джерельної перевірки, а музичний фестиваль – зв'язку з локальною традицією, школою, постатями або місцем.

По-третє, збереження спадщини розглядається як межа розвитку. Це означає, що розширення події виправдане не саме по собі, а лише в межах допустимого навантаження й за наявності позитивного культурного результату: документування, передачі знань, підтримки носіїв, реставрації, розвитку музейної чи архівної роботи, повернення частини доходу на охоронні заходи.

Структуруючи принципи побудови методики, можна зазначити такі:

- ✦ принцип культурної обґрунтованості. До оцінювання включаються лише ті події, для яких простежується змістовний зв'язок із культурною спадщиною території. Такий зв'язок підтверджується історичними, етнографічними, музейними, архівними або фаховими матеріалами, а для живих практик – також позицією їхніх носіїв;
- ✦ принцип подвійної результативності. Подія має створювати туристичний і водночас культурний результат. Туристичний результат проявляється у мотивації до подорожі, тривалості перебування, витратах, повторних відвідуваннях. Культурний –

Таблиця 1

Відмінності традиційного та запропонованого підходів до оцінювання потенціалу подієвого туризму

Ознака	Поширений ресурсно-ринковий підхід	Запропонований відповідальний підхід
Об'єкт оцінювання	Територія або окрема подія	Подієво-спадщинний комплекс
Головне питання	Чи здатна подія залучити туристів і доходи?	Чи здатна подія розвиватися без втрати культурної цінності та з користю для громади?
Роль спадщини	Один із ресурсів туристичної пропозиції	Смислова основа продукту та обмеження допустимого розвитку
Характер моделі	Переважно компенсаційний	Комбінований: інтегральний індекс плюс некомпенсаційний охоронний фільтр
Часовий горизонт	Результат окремої події або сезону	Спроможність до відтворення, навчання, спадковості та довгострокового ефекту
Управлінський результат	Рейтинг привабливості	Тип розвитку, критичні обмеження та пріоритетні дії

Джерело: розроблено автором.

у передачі знань, залученні носіїв, збереженні практики, розвитку інтерпретації та фінансуванні охоронних заходів;

- ✦ принцип участі громади. Жителі не повинні бути лише фоном або обслуговуючим персоналом. Вони мають брати участь у визначенні змісту, правил використання спадщини, розподілі вигід і контролі небажаних наслідків. Особливе значення має голос носіїв нематеріальної спадщини;

Принцип некомпенсаційності критичних втрат. Високі доходи, популярність або інфраструктурна готовність не можуть перекривати критичні порушення автентичності, безпеки, фізичної цілісності об'єкта чи прав громади. Для цього інтегральний індекс доповнюється окремим фільтром;

- ✦ принцип порівнюваності без уніфікації змісту. Єдина шкала потрібна для зістав-

лення регіонів і громад, але вона не повинна змушувати різні культурні практики відповідати одному шаблону. Уніфікується процедура оцінювання, а не сама спадщина;

- ✦ принцип доказовості. Кожен бал супроводжується джерелом: статистикою, паспортом об'єкта, фінансовою звітністю, результатами опитування, експертним висновком, фотофіксацією, картою потоків або іншим перевірним матеріалом;
- ✦ принцип динамічності. Потенціал оцінюється періодично. Для щорічних подій доцільним є оновлення після кожного циклу, а повний перегляд ваг і порогів – раз на три роки або після суттєвої зміни умов.

Запропонована система складається із семи блоків. Ваги блоків подано як стартову конфігурацію для апробації в Україні. Вони не претендують

на універсальність і мають уточнюватися методом аналізу ієрархій, Delphi або іншим прозорим способом із залученням фахівців у сфері туризму, охорони спадщини, економіки, культури, безпеки

та представників громад. Водночас базова конфігурація навмисно надає найбільшу вагу культурно-ресурсній основі та збереженню, а не суто ринковим показникам.

Таблиця 2

Блоки оцінювання потенціалу подієвого туризму

Код	Блок	Зміст оцінювання	Рекомендована вага	Ключове управлінське питання
B1	Культурно-ресурсна основа	Цінність, локальна специфічність, автентичність, стан збереження та підтвердженість культурного ресурсу	0,2	Чи має подія реальну культурну основу і що саме вона актуалізує?
B2	Якість і зрілість подієвого продукту	Регулярність, цілісність концепції, програмна якість, унікальність, тривалість, здатність формувати мотив подорожі	0,15	Чи є подія самостійним туристичним продуктом, а не разовою активністю?
B3	Ринково-інфраструктурна готовність	Доступність, розміщення, харчування, навігація, цифрова присутність, місткість і відповідність цільовим аудиторіям	0,14	Чи здатна територія прийняти цільовий потік без погіршення досвіду?
B4	Соціально-економічна результативність	Локальні закупівлі, зайнятість, доходи малого бізнесу, тривалість перебування, сезонний ефект, повторне використання коштів	0,12	Яка частина вигід залишається в громаді та підтримує місцеву економіку?
B5	Участь громади й управління	Залучення жителів і носіїв спадщини, партнерство, прозорість, моніторинг, розподіл відповідальності, робота зі скаргами	0,14	Хто визначає зміст події та контролює її наслідки?
B6	Безпека та стійкість	Оцінка ризиків, плани реагування, доступність укриттів, адаптивність формату, фінансова диверсифікація, цифрове резервування	0,1	Чи може подія безпечно відбутися та відновитися після перерви або кризи?
B7	Екологічне і просторове навантаження	Пропускна спроможність, поводження з відходами, транспортний тиск, вплив на пам'ятку та житлове середовище, розподіл потоків	0,15	Чи відповідає масштаб події допустимому навантаженню на місце і спадщину?

Джерело: розроблено автором з урахуванням [7; 9; 12; 15; 17; 19].

Кожен блок містить чотири базові індикатори. Їхня кількість є достатньою для первинної діагностики й водночас не створює надмірного інформаційного навантаження. За потреби індикатори можуть деталізуватися на субіндикатори. Наприклад, «транспортна доступність» може охоплювати час у дорозі, частоту громадського транспорту, стан під'їздів, паркування та доступність для маломобільних груп. Однак у підсумковій моделі ці дані зводяться до одного показника, щоб не надати інфраструктурі непропорційної ваги.

Базова оцінка кожного індикатора здійснюється за п'ятибальною порядковою шкалою від 0 до 4. Нуль означає відсутність ознаки, неможливість підтвердження або критично негативний стан; 1 бал – початковий, фрагментарний рівень; 2 – міні-

мально прийнятний; 3 – достатній; 4 – високий і системно підтверджений. Для кількісних показників межі шкали встановлюються за фактичним розподілом даних у вибірці регіонів або за нормативно/експертно визначеними порогоми. Для якісних показників використовується деталізована рубрика з описом кожного бала.

Наприклад, індикатор B4.4 «Реінвестування у спадщину» може оцінюватися так: 0 – кошти на збереження не спрямовуються; 1 – поодинокі несистемні внески; 2 – зафіксоване фінансування окремих робіт або освітніх активностей; 3 – щорічний визначений механізм реінвестування; 4 – прозорий постійний фонд або договірний механізм, результати якого оприлюднюються. Такий опис зменшує довільність експертної оцінки.

Таблиця 3

Система базових індикаторів оцінювання

Код	Індикатор	Спосіб вимірювання	Напрямок
1	2	3	4
B1.1	Культурна значущість і репрезентативність	Експертна оцінка за підтвердженими матеріалами; 0-4 бали	Стимулятор
B1.2	Автентичність змісту та практик	Частка елементів програми, підтверджених носіями/фахівцями; якісна шкала 0-4	Стимулятор
B1.3	Участь носіїв культурної спадщини	Частка програмних ролей і рішень за участю носіїв; 0-4	Стимулятор
B1.4	Фізичний та функціональний стан спадщини	Охоронний стан, ризик втрати, можливість безпечного використання; 0-4	Стимулятор
B2.1	Регулярність і безперервність проведення	Кількість проведених циклів з урахуванням обґрунтованих перерв; 0-4	Стимулятор
B2.2	Цілісність концепції та програми	Відповідність активностей темі, наявність інтерпретації й сценарної логіки; 0-4	Стимулятор
B2.3	Унікальність подієвої пропозиції	Відмінність від аналогів, прив'язаність до місця, неможливість простого копіювання; 0-4	Стимулятор
B2.4	Туристична мотивувальна сила	Частка відвідувачів, для яких подія була головною причиною поїздки; 0-4	Стимулятор
B3.1	Транспортна та інформаційна доступність	Час і варіанти доїзду, навігація, якість попередньої інформації; 0-4	Стимулятор
B3.2	Місткість засобів розміщення і харчування	Відповідність прогнозованому потоку, різноманітність ціннових сегментів; 0-4	Стимулятор
B3.3	Інклюзивність і комфорт середовища	Доступність маршрутів, санітарної інфраструктури, зон відпочинку; 0-4	Стимулятор
B3.4	Цифрова видимість і бронювання	Актуальний сайт/сторінка, багатомовність, продаж квитків, аналітика аудиторій; 0-4	Стимулятор
B4.1	Локалізація витрат	Частка закупівель, підрядників і продажів, пов'язаних із місцевими суб'єктами; 0-4	Стимулятор
B4.2	Зайнятість і підприємницька участь	Кількість і якість робочих місць, участь ремісників, виробників, закладів; 0-4	Стимулятор
B4.3	Вплив на тривалість перебування та сезонність	Додаткові ночівлі, перенесення попиту на міжсезоння; 0-4	Стимулятор
B4.4	Реінвестування у спадщину	Частка доходів/партнерських ресурсів, спрямована на збереження, документацію, освіту; 0-4	Стимулятор
B5.1	Участь громади у плануванні	Наявність консультацій, робочих груп, співтворення програми; 0-4	Стимулятор
B5.2	Якість партнерської мережі	Співпраця влади, бізнесу, культури, освіти, громадських організацій; 0-4	Стимулятор
B5.3	Прозорість управління та фінансування	Оприлюднені правила, бюджетні принципи, відповідальні особи, звітність; 0-4	Стимулятор
B5.4	Моніторинг і робота зі зворотним зв'язком	Опитування, облік потоків, оцінка впливів, механізм реагування на скарги; 0-4	Стимулятор
B6.1	Комплексна оцінка ризиків	Безпекові, техногенні, медичні, погодні та репутаційні ризики; 0-4	Стимулятор
B6.2	План реагування і спроможність персоналу	Протоколи, навчання, зв'язок зі службами, маршрути евакуації; 0-4	Стимулятор
B6.3	Адаптивність формату	Можливість зміни масштабу, дати, локації, переходу до розосередженого/гібридного формату; 0-4	Стимулятор
B6.4	Організаційна й фінансова стійкість	Диверсифікація фінансування, кадровий резерв, цифровий архів, наступність команди; 0-4	Стимулятор

1	2	3	4
B7.1	Відповідність пропускній спроможності	Співвідношення пікового потоку та безпечної/комфортної місткості; 0-4	Стимулятор
B7.2	Тиск на матеріальну спадщину	Фіксовані пошкодження, вібрація, забруднення, не-санкціоноване використання; 0-4	Дестимулятор
B7.3	Транспортно-побутове навантаження	Затори, шум, відходи, конфлікти з житловим середовищем; 0-4	Дестимулятор
B7.4	Розподіл потоків і екологічні практики	Зонування, квотування, повторне використання матеріалів, сортування, громадський транспорт; 0-4	Стимулятор

Джерело: розроблено автором.

Для стимуляторів нормоване значення визначається як відношення фактичного бала до максимального значення шкали; для дестимуляторів застосовується обернене перетворення:

$$x_i = \frac{b_i}{4}, \quad x_i = 1 - \frac{b_i}{4}; \quad (1)$$

де b_i – фактичний бал індикатора.

Якщо використовуються безперервні статистичні дані, допускається min–max-нормування в межах порівнюваної сукупності за умови контролю викидів; за значної асиметрії доцільно застосовувати квантильні пороги.

- ✦ Ваги індикаторів усередині кожного блоку можуть бути однаковими на етапі пілотування. Після накопичення даних рекомендовано провести два раунди експертного опитування. У першому фахівці оцінюють значущість показників і пропонують коригування формулювань; у другому повторно визначають ваги після ознайомлення з узагальненими результатами. Узгодженість суджень перевіряється за допомогою коефіцієнта конкордації Кендалла. Під час використання методу аналізу ієрархій обов'язково контролюють індекс узгодженості парних порівнянь.

Індекс кожного блоку та загальний інтегральний індекс базового потенціалу обчислюються по-слідовно:

$$L_j = \sum (v_{ij} \times x_{ij}), \quad \sum v_{ij} = 1, \quad P_0 = \sum (w_j \times L_j), \quad \sum w_j = 1, \quad (2)$$

де x_{ij} – нормоване значення i -го індикатора в j -му блоці;

v_{ij} – його внутрішня вага;

w_j – вага блоку. Значення P_0 перебуває в інтервалі від 0 до 1.

Проте P_0 ще не є остаточною оцінкою. Він показує сукупну спроможність подієво-спадщинного

комплексу, але залишається частково компенсаційним. Тому вводиться коефіцієнт збереження культурної спадщини K_h , який розраховується за п'ятьма критичними індикаторами: автентичність змісту (B1.2), участь носіїв (B1.3), стан спадщини (B1.4), реінвестування у спадщину (B4.4) і тиск на матеріальну спадщину (B7.2, у зворотному нормуванні). K_h дорівнює середньозваженому значенню цих показників.

Остаточний індекс відповідального потенціалу визначається за формулою:

$$P_r = P_0 \times (0,5 + 0,5K_h). \quad (3)$$

Така функція не обнуляє весь потенціал через один слабкий компонент, але істотно знижує підсумковий бал за недостатнього рівня збереження. Додатково діє правило «охоронного вето»: якщо будь-який із трьох показників B1.2, B1.3 або B1.4 дорівнює нулю, комплекс не може бути віднесений вище за початковий рівень; якщо $K_h < 0,40$, оцінка не може бути вищою за обмежений рівень незалежно від P_0 . Саме поєднання коригувального коефіцієнта і порогового правила робить модель некомпенсаційною щодо критичних втрат.

Окремо рекомендується застосовувати безпековий допуск. За відсутності погодженого плану реагування, недоступності укриття для очікуваної кількості людей або прямої заборони проведення масових заходів оцінка потенціалу не перетворюється на дозвіл проводити подію. У такому випадку комплекс може мати перспективний довгостроковий потенціал, але поточний статус реалізації визначається як «призупинений» або «доступний лише в адаптованому форматі». Це розмежування особливо важливе для України: наукова оцінка ресурсів не повинна підміняти оперативні рішення уповноважених органів щодо безпеки.

Для інтерпретації P_r запропоновано п'ять рівнів. Межі є стартовими та мають уточнюватися після пілотного оцінювання достатньої кількості

подієво-спадщинних комплексів. Важливо, що однаковий підсумковий бал може приховувати різну структуру сильних і слабких сторін, тому рішення приймається не лише за індексом, а й за профілем блоків.

Для поглибленої діагностики доцільно використовувати двовимірну матрицю, де по горизонталі відкладається ринково-організаційна готовність (середнє B2, B3, B4, B6), а по вертикалі – спадщинна спроможність (середнє B1, B5 і охоронних

Таблиця 4

Рівні відповідального потенціалу та рекомендовані рішення

Значення Pr	Рівень	Характеристика	Пріоритетне рішення
0,00-0,24	Латентний	Культурна або подієва основа існує фрагментарно; відсутня готовність до туристичного масштабування	Документування ресурсу, робота з носіями, формування партнерства; не проводити агресивного просування
0,25-0,44	Початковий	Є окремі сильні елементи, але продукт несталий, інфраструктура або управління недостатні.	Пілотний локальний формат, навчання команди, базовий моніторинг, усунення критичних ризиків.
0,45-0,64	Перспективний	Комплекс спроможний залучати туристів, але потребує адресних інвестицій і посилення охоронних механізмів	Селективне масштабування, розвиток пакетної пропозиції, лімітування потоків, формалізація реінвестування
0,65-0,79	Високий	Сформований продукт із достатньою ринковою, організаційною та культурною основою	Міжрегіональне просування, розвиток календаря, партнерські маршрути, системна оцінка спадщинного ефекту
0,80-1,00	Стратегічний	Подія є стійким ядром туристичної спеціалізації та створює довгострокову цінність для спадщини й громади	Національне/міжнародне позиціонування, мережування, тиражування управлінської моделі без копіювання культурного змісту

Джерело: розроблено автором.

індикаторів B7). Це дає чотири управлінські типи. Тип А – «сильна спадщина / висока готовність»: допустиме контрольоване масштабування. Тип В – «сильна спадщина / низька готовність»: пріоритетом є інфраструктура, команда й продуктове оформлення, але без спрощення змісту. Тип С – «слабка спадщинна спроможність / висока ринкова готовність»: найризикованіший варіант, у якому слід обмежити просування до відновлення автентичності, участі носіїв і охоронного контролю. Тип D – «низькі обидва виміри»: туристичне масштабування недоцільне; потрібна культурна, дослідницька й організаційна підготовка.

Процедура застосування методики в Україні містить такі етапи:

Етап 1. Формування реєстру кандидатів. Обласні та місцеві органи управління туризмом спільно з установами культури, громадами й профільними закладами освіти формують перелік регулярних і потенційних подій, пов'язаних із культурною спадщиною. До реєстру включаються не лише великі фестивалі, а й локальні ярмарки, обрядові цикли, дні ремесел, історичні реконструкції, музичні, літературні та гастрономічні події.

Етап 2. Паспортизація подієво-спадщинного комплексу. Паспорт містить опис культурної основи, джерела підтвердження, карту стейкхолдерів, історію проведення, програму, аудиторії, локації, логістику, безпекові умови, фінансування, дані про відвідувачів та зафіксовані впливи.

Етап 3. Попередній охоронний скринінг. Фахівець зі спадщини та представники носіїв практики перевіряють допустимість використання культурного елемента, ризики викривлення, фізичні обмеження локації і наявність правових або етичних застережень. Події, що не проходять скринінг, не оцінюються як готові до подальшого розвитку.

Етап 4. Збір даних. Поєднуються адміністративні дані, спостереження, опитування відвідувачів і жителів, інтерв'ю з організаторами та носіями спадщини, фінансові відомості, цифрова аналітика, фото- і геопросторова фіксація. Для подій бажано мати дані щонайменше за два цикли, щоб відрізнити стійкі характеристики від випадкових.

Етап 5. Експертне оцінювання. Рекомендована комісія має включати щонайменше сім осіб і не бути сформованою лише з представників організатора або місцевої влади. Обов'язковими є фахівець

із туризму, фахівець зі спадщини, представник громади та носій відповідної культурної практики.

Етап 6. Розрахунок і профілювання. Обчислюються індекси блоків P_o , K_h та P_r перевіряються охоронне veto й поточний безпековий допуск. Результат подається у вигляді числової оцінки, профілю семи блоків і переліку доказів.

Етап 7. Формування дорожньої карти. Для кожного слабкого блоку визначаються конкретні дії, відповідальні, строк і показник результату. Наприклад, не «посилити автентичність», а «створити експертну раду з трьох носіїв практики; погодити опис і сценарій; зафіксувати джерела на наступний цикл події».

Етап 8. Повторна оцінка. Після проведення події результати оновлюються. Особливу увагу приділяють фактичній відвідуваності, задоволеності жителів, новим пошкодженням, локалізації витрат і виконанню зобов'язань щодо реінвестування.

На національному рівні методика може використовуватися для створення порівнюваного портфеля подієвого туризму України.

Запропонована методика є спільною для різних подієвих форматів, але зміст доказів має враховувати специфіку культурного ресурсу. Для гастрономічних подій важливими є походження продуктів, локальність рецептур, участь носіїв кулінарних знань, географічні зазначення, сезонність і зв'язок із сільськими виробниками. Дослідження гастрономічного туризму в Україні підтверджують його потенціал для культурного брендингу, однак саме культурна достовірність відрізняє спадщинний продукт від звичайного фестивалю їжі [6].

Для історичних реконструкцій пріоритетними є джерельна база, точність матеріальної культури, етичне представлення конфліктних подій, безпека й відсутність псевдоісторичних сюжетів. Досвід Dymarki Świątokrzyzskie демонструє, що туристична привабливість посилюється, коли реконструкція пов'язана з конкретними археологічними знахідками та локальним музейним середовищем [8].

Для музичних, театральних і мистецьких фестивалів оцінюються не лише кількість учасників або відомих імен, а й культурна прив'язаність до місця, робота з локальними сюжетами, підтримка місцевих творчих спільнот, використання спадщинних просторів без їх пошкодження та довгострокова культурна спадщина самої події. Фестивали можуть бути драйверами креативних індустрій, але за умови, що культурна складова не зводиться до декоративного брендингу [5].

Для обрядових, релігійних і етнографічних подій центральним є право громади визначати межі відкритості практики.

Для подій у спадщинних міських просторах обов'язковими є оцінка транспортних потоків, шуму, вібрацій, тимчасових конструкцій, доступу мешканців і розподілу відвідувачів. Дослідження фестивалізації міст зі світовою спадщиною показують, що подія може допомогти перенести активності за межі перевантаженого центру та актуалізувати недооцінені райони, однак без інтеграції з довгостроковим управлінням вона здатна посилити туристичний тиск [10].

ОБГОВОРЕННЯ

Отримані результати розвивають індикаторний підхід до сталого культурного туризму [7; 12] та сучасні багатокритеріальні моделі оцінювання туристичного потенціалу [15; 17; 19]. Водночас запропонована методика відрізняється від них способом трактування культурної спадщини: охоронні показники не лише входять до інтегрального індексу, а й утворюють окремий некомпенсаційний бар'єр. Такий підхід узгоджується з логікою інтегрованого збереження матеріальної спадщини, де рішення щодо використання об'єкта мають враховувати довгострокову життєздатність, а не лише поточну функціональну віддачу [11]. Для українських умов додаткове значення має розмежування потенціалу і поточної допустимості реалізації: це доповнює дослідження стійкості туристичних дестинацій під час війни [16], але переносить акцент із загальної адаптивності на конкретні критерії безпеки та збереження спадщини.

Наукова новизна запропонованого підходу полягає у трьох положеннях. Перше – введення подієво-спадщинного комплексу як одиниці оцінювання, що усуває розрив між подією, місцем, культурним ресурсом і системою управління. Друге – поєднання інтегрального індексу з некомпенсаційним фільтром збереження. Третє – розмежування довгострокового потенціалу та поточної допустимості реалізації, що дає змогу коректно оцінювати українські території за умов нерівномірних безпекових обмежень.

ВИСНОВКИ

Потенціал розвитку подієвого туризму не зводиться до кількості фестивалів, медійності або здатності території приймати великий потік туристів. Його зміст визначається спроможністю створювати туристичну цінність на основі культурно достовірного матеріалу, забезпечувати участь громади та носіїв спадщини, залишати економічний результат у території й не перевищувати межі допустимого впливу. Саме тому оцінювання має бути

багатокритеріальним і водночас містити некомпенсаційні обмеження.

Запропонована методика охоплює сім блоків і 28 базових індикаторів, передбачає нормування показників, експертне визначення ваг, розрахунок базового індексу P_0 , коефіцієнта збереження K_i та остаточного індексу відповідального потенціалу P_i . Охоронне вето не дозволяє віднести подію до високого рівня за критичної втрати автентичності, відсутності участі носіїв або незадовільного стану спадщини. Це принципово відрізняє підхід від моделей, у яких економічні та маркетингові переваги можуть перекирвати культурні втрати.

Для України методика може стати основою національного й регіонального портфеля подієвого туризму, інструментом відбору проектів та підготовки дорожніх карт розвитку. Її використання дає змогу відмовитися від однакової рекомендації «більше просувати» для всіх подій. Одним комплексом потрібне масштабування, іншим – інфраструктурна підготовка, третім – відновлення культурної достовірності й охоронних механізмів, а окремим – свідоме обмеження туристичного використання. Така диференціація відповідає сучасній логіці сталого культурного туризму, у якій спадщина є не витратним ресурсом минулого, а живою основою відповідального розвитку територій.

Перспективним напрямом подальших досліджень є емпірична апробація методики на вибірці подієво-спадщинних комплексів різного масштабу та профілю, перевірка міжекспертної узгодженості оцінок, чутливий аналіз ваг і порогів, а також зіставлення розрахованого потенціалу з фактичними результатами подальших циклів подій. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Шука Г. П., Ковальська Л. В., Безрученков Ю. В. Подієвий туризм: уточнення базових характеристик. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2022. № 7. С. 70–76. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospceee-7-8>
2. Шука Г. П., Ковальська Л. В. Подієвий туризм в Закарпатті: інвентаризація фестивалів. *Краєзнавство*. 2023. № 3–4 (124–125). С. 98–107. DOI: <https://doi.org/10.15407/kraieznastvo2023.03-04.098>
3. Радіонова О., Влащенко Н. Визначення сутності заходу в контексті розвитку івент-туризму. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-99>
4. Сідоров М. В., Писаревський М. І., Панова І. О., Бакманян А. К. Подієвий туризм як чинник роз-

- витку територій: типологія, класифікація, концептуальні підходи. *Бізнес Інформ*. 2025. № 4. С. 256–264. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-256-264>
5. Плецан Х. В. Фестивалі як драйвери розвитку креативних індустрій: історико-культурологічний підхід. *Питання культурології*. 2022. № 39. С. 194–209. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256927>
 6. Костиця І. О., Білецька О. О. Гастрономічний туризм як інструмент культурного брендингу України. *Питання культурології*. 2021. № 38. С. 301–313. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.38.2021.247174>
 7. Jelinčić D. A. Indicators for Cultural and Creative Industries' Impact Assessment on Cultural Heritage and Tourism. *Sustainability*. 2021. Vol. 13. No. 14. Art. 7732. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13147732>
 8. Cudny W., Jolliffe L., Guz A. Heritage Event as Tourist Attraction: The Case of Dymarki Swietokrzyskie, Poland. *GeoJournal*. 2022. Vol. 87. P. 2975–2992. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10708-021-10407-4>
 9. Cerquetti M., Ferrara C., Romagnoli A., Vagnarelli G. Enhancing Intangible Cultural Heritage for Sustainable Tourism Development in Rural Areas: The Case of the "Marche Food and Wine Memories" Project (Italy). *Sustainability*. 2022. Vol. 14. No. 24. Art. 16893. DOI: <https://doi.org/10.3390/su142416893>
 10. Jones Z. M. Going Beyond Tourism Attraction in the Festivalisation of World Heritage Cities. In: *50 Years World Heritage Convention: Shared Responsibility – Conflict & Reconciliation*. Cham : Springer, 2022. P. 113–124. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-05660-4_9
 11. Tira Y., Türkoğlu H. Circularity-Based Decision-Making Framework for the Integrated Conservation of Built Heritage: The Case of the Medina of Tunis. *Built Heritage*. 2023. Vol. 7. Art. 16. DOI: <https://doi.org/10.1186/s43238-023-00093-1>
 12. Zubiaga M., Sopelana A., Gandini A., Aliaga H. M., Kalvet T. Sustainable Cultural Tourism: Proposal for a Comparative Indicator-Based Framework in European Destinations. *Sustainability*. 2024. Vol. 16. No. 5. Art. 2062. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16052062>
 13. Geçikli R. M., Turan O., Lachytová L., Dağlı E., Kasalak M. A., Uğur S. B., Guven Y. Cultural Heritage Tourism and Sustainability: A Bibliometric Analysis. *Sustainability*. 2024. Vol. 16. No. 15. Art. 6424. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16156424>
 14. Bachmann-Gigl U., Dabiri Z. Cultural Heritage in Times of Crisis: Damage Assessment in Urban Areas of Ukraine Using Sentinel-1 SAR Data. *ISPRS International Journal of Geo-Information*. 2024. Vol. 13. No. 9. Art. 319. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijgi13090319>

15. Chams-Anturi O., Paipa-Sanabria E., Escorcia-Caballero J.P. Methodology for the Identification and Evaluation of the Tourism Potential of the Natural and Cultural Heritage Inventory. *Sustainability*. 2025. Vol. 17. No. 24. Art. 11311. DOI: <https://doi.org/10.3390/su172411311>
16. Ivanov O., De Marchi D. Building Resilience in War-Torn Tourism Destinations Through Hot-War Tourism: The Case of Ukraine. *Tourism and Hospitality*. 2025. Vol. 6. No. 5. Art. 274. DOI: <https://doi.org/10.3390/tourhosp6050274>
17. Tian Q., Han D., Puška A., Stević Ž., Štilić A., Aydin M. M. Integrated Fuzzy Model for Assessing Cultural Tourism Potential in Ethno-Villages. *Technological and Economic Development of Economy*. 2026. Vol. 32. No. 3. P. 765–785. DOI: <https://doi.org/10.3846/tede.2026.26322>
18. Jones Z. M., Zhang X. Identifying the Role of Industrial Heritage in the European Capital of Culture Programme. *Built Heritage*. 2024. Vol. 8. Art. 20. DOI: <https://doi.org/10.1186/s43238-024-00133-4>
19. Zubiaga De la Cal M., Gandini A., Pasandideh S., Sopelana Gato A., Kalvet T., Lopez de Aguilera Benito A., Pereira P., Koor T., Martins J. A Multi-Criteria Decision Support System for Data-Driven Strategic Planning in Sustainable Cultural Tourism. *Sustainability*. 2026. Vol. 18. No. 3. Art. 1412. DOI: <https://doi.org/10.3390/su18031412>

REFERENCES

Bachmann-Gigl U. & Dabiri Z. (2024). Cultural Heritage in Times of Crisis: Damage Assessment in Urban Areas of Ukraine Using Sentinel-1 SAR Data. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 9(13), Art. 319. <https://doi.org/10.3390/ijgi13090319>

Cerquetti M., Ferrara C., Romagnoli A. & Vagnarelli G. (2022). Enhancing Intangible Cultural Heritage for Sustainable Tourism Development in Rural Areas: The Case of the “Marche Food and Wine Memories” Project (Italy). *Sustainability*, 24(14), Art. 16893. <https://doi.org/10.3390/su142416893>

Chams-Anturi O., Paipa-Sanabria E. & Escorcia-Caballero J. P. (2025). Methodology for the Identification and Evaluation of the Tourism Potential of the Natural and Cultural Heritage Inventory. *Sustainability*, 24(17), Art. 11311. <https://doi.org/10.3390/su172411311>

Cudny W., Jolliffe L. & Guz A. (2022). Heritage Event as Tourist Attraction: The Case of Dymarki Swietokrzyskie, Poland. *GeoJournal*, 87, 2975–2992. <https://doi.org/10.1007/s10708-021-10407-4>

Geçikli R. M., Turan O., Lachytová L., Dağlı E., Kasalak M. A., Uğur S. B. & Guven Y. (2024). Cultural Heritage Tourism and Sustainability: A Bibliometric Analysis. *Sustainability*, 15(16), Art. 6424. <https://doi.org/10.3390/su16156424>

Ivanov O. & De Marchi D. (2025). Building Resilience in War-Torn Tourism Destinations Through Hot-War Tourism: The Case of Ukraine. *Tourism and Hospitality*, 5(6), Art. 274. <https://doi.org/10.3390/tourhosp6050274>

Jelinčić D. A. (2021). Indicators for Cultural and Creative Industries’ Impact Assessment on Cultural Heritage and Tourism. *Sustainability*, 14(13), Art. 7732. <https://doi.org/10.3390/su13147732>

Jones Z. M. (2022). Going Beyond Tourism Attraction in the Festivalisation of World Heritage Cities. *50 Years World Heritage Convention: Shared Responsibility – Conflict & Reconciliation* (pp. 113–124). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-05660-4_9

Jones Z. M. & Zhang X. (2024). Identifying the Role of Industrial Heritage in the European Capital of Culture Programme. *Built Heritage*, 8, Art. 20. <https://doi.org/10.1186/s43238-024-00133-4>

Kostyria I. O. & Biletska O. O. (2021). Hastronomichnyi turizm yak instrument kulturnoho brendynhu Ukrainy [Gastronomic tourism as a tool of cultural branding of Ukraine]. *Pytannia kulturolohii*, 38, 301–313. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.38.2021.247174>

Pletsan Kh. V. (2022). Festyvali yak draivery rozvytku kreatyvnykh industrii: istoriko-kulturolo-hichniy pidkhid [Festivals as drivers of creative industries development: historical and cultural approach]. *Pytannia kulturolohii*, 39, 194–209. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256927>

Radionova O. & Vlashchenko N. (2024). Vyznachennia sutnosti zakhodu v konteksti rozvytku ivent-turyzmu [Definition of the essence of an event in the context of event tourism development]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 67. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-99>

Shchuka H. P., Kovalska L. V. & Bezruchenkov Yu. V. (2022). Podiiyvyi turizm: utochnennia bazovykh kharakterystyk [Event tourism: clarification of basic characteristics]. *Industriia turizmu i hostynnosti v Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi*, 7, 70–76. <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-7-8>

Shchuka H. P. & Kovalska L. V. (2023). Podiiyvyi turizm v Zakarpatti: inventoryzatsiia festyvaliv [Event tourism in Zakarpattia: inventory of festivals]. *Kraieznavstvo*, 3–4 (124–125), 98–107. <https://doi.org/10.15407/kraieznavstvo2023.03-04.098>

Sidorov M. V., Pysarevskyi M. I., Panova I. O. & Bakmanian A. K. (2025). Podiiyvyi turizm yak chynnyk rozvytku terytorii: typolohiia, klasyfikatsiia, kontseptualni pidkhody [Event tourism as a factor of territorial development: typology, classification, conceptual approaches]. *Biznes Inform*, 4, 256–264. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-256-264>

Tian Q., Han D., Puška A., Stević Ž., Štilić A. & Aydin M. M. (2026). Integrated Fuzzy Model for Assessing Cultural Tourism Potential in Ethno-Villages. *Technological and Economic Development of Econ-*

- omy, 3(32), 765–785. <https://doi.org/10.3846/tede.2026.26322>
- Tira Y. & Türkoğlu H. (2023). Circularity-Based Decision-Making Framework for the Integrated Conservation of Built Heritage: The Case of the Medina of Tunis. *Built Heritage*, 7, Art. 16. <https://doi.org/10.1186/s43238-023-00093-1>
- Zubiaga M., Sopelana A., Gandini A., Aliaga H. M. & Kalvet T. (2024). Sustainable Cultural Tourism: Proposal for a Comparative Indicator-Based Framework in European Destinations. *Sustainability*, 5(16), Art. 2062. <https://doi.org/10.3390/su16052062>
- Zubiaga De la Cal M., Gandini A., Pasandideh S., Sopelana Gato A., Kalvet T., Lopez de Aguilera Benito A., Pereira P., Koor T. & Martins J. (2026). A Multi-Criteria Decision Support System for Data-Driven Strategic Planning in Sustainable Cultural Tourism. *Sustainability*, 3(18), Art. 1412. <https://doi.org/10.3390/su18031412>

Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Внесок автора:

Хохлов М. В. – концептуалізація; методологія; дослідження; формальний аналіз; візуалізація; підготовка, перевірка та остаточне редагування рукопису.

Під час підготовки рукопису автор використовував ChatGPT (OpenAI) для перекладу окремих фрагментів, мовного редагування та коректури тексту, технічного форматування, а також допоміжного пошуку й систематизації інформаційних і бібліографічних матеріалів. ChatGPT не використовувався для формування наукової концепції, методики чи результатів дослідження та не зазначається як автор статті.

Усі джерела, бібліографічні дані, методичні положення й фактичні твердження перевірені автором. Автор несе повну відповідальність за зміст, достовірність даних, результати та висновки статті.

Стаття надійшла до редакції / Received: 30.07.2026

Статтю прийнято до публікації / Accepted: 14.08.2026

Опубліковано / Published: 08.10.2026

УДК 658.7:664.8/9:663.2

JEL: L81; M11; R41

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-8-280-289>

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ХОЛОДОВОГО ЛАНЦЮГА ПОСТАЧАННЯ В ДИСТРИБУЦІЇ ВИНА

© 2026 КОЧУБЕЙ Д. В., ВЖИТИНСЬКА К. Ю., МИЛЬНИЧУК Т. П.

УДК 658.7:664.8/9:663.2

JEL: L81; M11; R41

Кочубей Д. В., Вжитинська К. Ю., Мильничук Т. П. Особливості побудови холодового ланцюга постачання в дистрибуції вина

Винна продукція належить до категорії товарів, які характеризуються підвищеною чутливістю до температурних коливань, вологості, вібрацій та інших факторів зовнішнього середовища. Порушення рекомендованих умов транспортування і зберігання може призводити до погіршення органолептичних характеристик вина, зниження його споживчої цінності та виникнення додаткових логістичних витрат. У зв'язку з цим важливого значення набуває побудова ефективного холодового ланцюга постачання, який забезпечує безперервний контроль температурного режиму на всіх етапах руху продукції від виробника до кінцевого споживача. Незважаючи на значну кількість досліджень у сфері холодових ланцюгів постачання, питання організації холодових ланцюгів постачання саме у дистрибуції вина залишаються недостатньо дослідженими. Метою дослідження є визначення особливостей побудови холодового ланцюга постачання у дистрибуції вина та обґрунтування логістичних підходів до забезпечення безперервності температурного контролю на всіх етапах руху винної продукції. У процесі дослідження використано методи теоретичного узагальнення та систематизації, аналізу і синтезу, структурно-логічного моделювання, порівняльного аналізу, формалізації та логічного узагальнення результатів. Досліджено основні особливості вина як об'єкта логістичного управління та систематизовано фактори, що впливають на збереження його якісних характеристик у процесі транспортування і зберігання. Запропоновано структуру холодового ланцюга постачання у дистрибуції вина, яка охоплює етапи виробництва, міжнародного транспортування, митного оформлення, складського зберігання, внутрішньої дистрибуції та реалізації продукції. Ідентифіковано ключові ризики порушення холодового ланцюга постачання, серед яких найбільш критичними є перегрів продукції, затримки транспортування, порушення умов складування, відсутність цифрового моніторингу та недостатня координація учасників ланцюга постачання. Запропоновано систему показників оцінювання ефективності холодового ланцюга постачання, що включає коефіцієнт температурної відповідності, показники своєчасності доставки, збереження якості продукції та логістичні витрати. Розроблено інтегральний показник ефективності холодового ланцюга, який дозволяє комплексно оцінювати результативність логістичних процесів у системі дистрибуції вина. Обґрунтовано практичні підходи до забезпечення безперервності холодового ланцюга постачання на основі використання спеціалізованого транспорту, складської інфраструктури, цифрових систем моніторингу та сучасних інформаційних технологій. Подальші дослідження доцільно спрямовувати на розроблення цифрових моделей управління холодовими ланцюгами постачання у дистрибуції вина, використання технологій штучного інтелекту для прогнозування логістичних ризиків, впровадження рішень для підвищення простежуваності ланцюгів постачання та створення оптимізаційних моделей управління логістичними процесами у винній галузі.